

Abstrakt

Disertační práce představuje kvalitativní explorativní studii zkoumající tlumočení mezi českým znakovým jazykem (ČZJ) a mluvenou angličtinou (EN) jako *lingua franca* mezinárodních setkání – praxi, jejíž četnost má vzhledem ke stále intenzivnějšímu působení neslyšících odborníků v mezinárodním prostředí potenciál narůstat, avšak odborná příprava pro ni není zatím dostupná. Přímé tlumočení mezi zmíněnými jazyky je porovnáváno s tlumočením přes mluvenou češtinu (CS) jako zprostředkující (pilotní) jazyk.

Komparativní analýza převodů odborné přednášky neslyšícího odborníka a stimulované retrospektivní rozhovory s tlumočnickými (*stimulated recall*) ukazují, že tlumočení mezi dvěma jazyky B, navíc v kombinaci, pro niž tlumočníci neabsolvovali cílenou profesní přípravu, je navzdory předpokládané vyšší kognitivní zátěži možné a jeho kvalita není (v konkrétním zkoumaném případě) zásadně nižší než kvalita tlumočení s pilotáží, pokud jde o zachování správnosti a úplnosti obsahu a komunikačního záměru řečníka – za předpokladu dostatečně vysoké kompetence ve zdrojovém i cílovém jazyce a obecné tlumočnické kompetence. Z jazykového hlediska je kvalita výstupu u tlumočnicků ČZJ-EN nižší než u tlumočnicků a CS-EN (přebírajících od tlumočnicků ČZJ-CS; tito tlumočníci odbornou přípravu pro tuto kombinaci absolvovali), přičemž jazykové problémy a omezenost i nedostatečná automatizace repertoáru vyjadřovacích prostředků umožňujících významové odstínění a stylistickou variabilitu projevu se neprojeví pouze na úrovni produktu, nýbrž i na úrovni procesu; ovlivněna je zejména flexibilita reakcí a ekonomičnost vyjadřování. Na tyto oblasti by proto měla být zaměřena případná odborná příprava pro kombinaci ČZJ-EN.

Pozornost je dále věnována strategickým postupům, jejichž pomocí se tlumočníci vyrovnávají s omezeními vyplývajícími z podstaty tlumočnické práce (časové omezení při simultánním tlumočení), z konkrétní tlumočnické situace (experimentální podmínky, tlumočení na dálku), z povahy zdrojového projevu (kulturně specifický obsah) i z lingvistických faktorů (pracovní jazyky rozdílné modality, tlumočení mezi dvěma cizími jazyky). Analýza projevů i retrospektivní rozhovory umožnily identifikovat problémy, které intenzivně řešili zejména tlumočníci znakového jazyka a které souvisejí s přípravou, s možností interakce a spolupráce s řečníkem a potřebou aktivního řízení komunikační situace. V přístupu tlumočnicků znakového jazyka se výrazně projevuje motivace sociokulturním kontextem a využívání jeho znalosti, vnímání vlastní role i pocit odpovědnosti za úspěch komunikační situace. Mnohé z těchto položek tvoří nedílnou součást kvalitní tlumočnické práce a samozřejmě nelze tvrdit, že jsou tlumočnickům ZJ vyhrazeny. Fakt, že u tlumočnicků mluvených jazyků se neprojevovaly stejně silně, může být dán mimo jiné způsobem sběru dat; v rozhodovacím procesu tlumočnicků znakového jazyka se však ukázaly být silným faktorem.

Klíčová slova: český znakový jazyk, tlumočení ze znakového jazyka do mluveného, tlumočení mezi dvěma cizími jazyky, tlumočení s pilotáží, strategie